

УДК 372.881.111.1

Москаленко О.І., к.пед.н., доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету
Шеремет П.М.,
заступник директора з навчальної роботи
Кіровоградський обласний
навчально-виховний комплекс
(гімназія-інтернат – школа мистецтв)
Пухальська Г.А., к.пед.н.,
завідувач аспірантури,
доцент кафедри професійної педагогіки
та соціально-гуманітарних наук
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ

У статті розглянуто проектну діяльність у педагогіці, визначення та основні функції методу проектів. Автором проведено ретроспективний аналіз методу проектів у та його практичне впровадження у педагогіку. Наведено класифікацію проектів, а саме: дослідницький, пошуковий, творчий, рольовий, прикладний, інформаційний, ігровий та ознайомчо-орієнтований проекти. Схарактеризовано етапи роботи над проектом. Висвітлено психолого-педагогічні аспекти проектної діяльності.

Ключові слова: проект, метод навчання, навчальний процес, мотивація, учень, презентація.

Постановка проблеми. Українські педагоги почали застосовувати метод проектів ще на початку 20-х років ХХ століття. Цей період був своєрідним часом шкільних експериментів: учителі широко застосовували на практиці найновіші системи, форми та методи навчання, у тому числі й проектування.

Інтерес педагогів саме до цього методу був зумовлений тим, що у його основі було залучення школярів до навколишнього життя, вихованні в них таких якостей як самостійність та ініціативність. Метод проекту розглядався як дієвий засіб розвитку творчих здібностей, підготовки вихованців до професійної діяльності. До роботи над проектом, як правило, залучалась велика кількість дітей.

Тривалий період метод проектування зазнав забуття, оскільки, сам процес навчання трактувався виключно як спосіб передачі знань. І лише з середини 90-х років цей метод знову починає привертати увагу українських педагогів та стає об'єктом досліджень науковців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці розрізняють два основні типи проектування в освітній діяльності. Це психолого-педагогічне проектування освітніх процесів у рамках певного вікового інтервалу, а також соціально-педагогічне проектування освітніх інститутів і освітнього середовища, в яких реалізуються відповідні процеси [5, с. 3].

Поняття «метод проектів» трактується науковцями по-різному: як комплексний метод навчання; як педагогічна технологія; як конкретна практична робота вчителя, спрямована на формування у школярів певної системи навичок та вмінь. Розглянемо детальніше кожне із цих визначень.

У основі розуміння методу проектів як комплексного методу навчання є бачення проектної діяльності як сукупності методичних прийомів, переважно пошукового характеру, спрямованих на досягнення певної навчальної мети.

Зокрема, Є. Полат зазначає, що, на його думку, метод проектів, за умови, що він застосовується у межах певного предмету, є сукупністю «приймів, операцій оволодіння деякою галуззю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності; шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання» [4, с. 13].

В «Українському педагогічному словнику» метод проектів визначається як спосіб організації навчання, під час якого «учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів» [2, с. 205].

Існує також трактування методу проектів як цілісної педагогічної технології. Таке визначення подають В. Гузєєв, М. Запрудський, Н. Кисельова, Д. Левітес, Г. Петровський та інші науковці [4, с. 14].

Мета статті – провести науково-теоретичний аналіз методу проектів як дієвого механізму розвитку індивідуальних здібностей школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У професійній педагогічній діяльності кожного вчителя поєднуються нормативні елементи, що базуються на педагогічній нормі, стандарті, а також - інноваційні, створені у процесі власного педагогічного пошуку. Метод проектів, який, без сумніву, є інновацією у практичній діяльності педагога, сприяє розвитку індивідуальних талантів кожного школяра, а також допомагає навчити учнів активно здобувати нові знання, творчо застосовувати їх.

Метод проектів як педагогічна система виконує ряд основних функцій. Зокрема, дидактичну, пізнавальну, виховну, соціальну та розвивальну. Розглянемо детальніше кожен із них.

Дидактична функція проектування передбачає вироблення в школярів умінь конструювати свої знання, ознайомлення їх з різними способами опрацювання інформації. Окрім цього, в учнів формується вміння презентувати результати своєї роботи, а також виробляються навички самоорганізації.

Пізнавальна функція методу проектів полягає у підвищенні мотивації до отримання нових знань. У школярів формуються вміння продукувати, аргументувати та захищати свої ідеї.

Розвивальна функція проектування передбачає виконання таких завдань, як розвиток творчих і дослідницьких здібностей кожного школяра, формування комунікативних умінь та навичок, розвиток у дитини критичного мислення, навичок аналізу та рефлексії.

Виховна функція має на меті спонукати дітей до самодисципліни та відповідальності, виховати у них загальнолюдські цінності.

Соціальна функція методу проектів полягає в формуванні у школярів таких важливих навичок, як спілкування у соціумі, вироблення самостійного погляду на події та явища, осмислення своїх можливостей та усвідомлення власної ролі під час роботи у команді.

Науковці пропонують розгорнуту класифікацію навчальних проектів. Їх поділяють за різноманітними критеріями. Зокрема, за основною діяльністю, предметною галуззю, формою, кількістю учасників, тривалістю тощо. Тож учителю необхідно зорієнтуватися у кожній конкретній ситуації та визначити, який саме вид проектування буде найбільш успішним та дієвим для розвитку творчих здібностей школярів.

З огляду на діяльність, що є визначальною в учнівській роботі, виділяють дослідницький, пошуковий, творчий, рольовий, прикладний, інформаційний, ігровий та ознайомчо-орієнтований проекти.

Розглянемо детальніше кожен із цих видів проектування.

Прикладний проект має чітку, визначену структуру взаємодії між учасниками. Кожен із них виконує певну функцію. Результат такого проекту завжди втілюється в матеріальну форму та може бути використаний на практиці.

Рольовий або ж ігровий проект передбачає виконання учасниками певних ролей. У таких проектах в ігровій формі імітуються ділові чи соціальні відносини.

Сутність ознайомлювально-інформаційного проекту полягає у зборі та систематизації відомостей про конкретний об'єкт чи явище. Учасники проекту обов'язково аналізують та узагальнюють отриману інформацію. Такі проекти виконуються із чітким дотриманням плану дій. По-перше, формулюється мета, виконується робота із різноманітними джерелами інформації. Після цього відбувається опрацювання отриманого фактажу, його осмислення, оформлення результатів роботи та презентація проекту.

Мистецькі чи творчі проекти, натомість, не мають такої чіткої структури як ознайомлювально-інформаційні. Вони можуть виконуватися у формі сценарію, статті, репортажу, газети, виставки тощо.

Дослідницько-пошуковий проект за своєю структурою максимально наближений до наукового дослідження та передбачає відкриття чогось нового, досі невідомого. Робота над таким проектом проходить у декілька етапів. Спочатку відбувається постановка проблеми, далі – формулюється гіпотеза. Після цього учасники проекту займаються збором та аналізом інформації, проводять певні дослідницькі дії та отримують конкретний результат. Кінцевий етап роботи над проектом такого типу – його публічна презентація [1].

Окрім цього, проекти бувають індивідуальні, парні та групові. Такий поділ науковці пропонують з огляду на кількість учасників, які працюють над певним проектом. Якщо аналізувати переваги та недоліки цього виду проектів, то, на нашу думку, підготовка саме групових проектів допомагає розвинути в школярів навички спілкування між собою. Діти навчаються досягати компромісу, вирішувати конфліктні ситуації. Окрім цього, робота над таким проектом згуртовує школярів, дозволяє значно глибше дослідити проблему та знайти більше шляхів її вирішення [3].

Робота над будь-яким проектом складається з кількох основних етапів. Найперше – це підготовка проекту, що передбачає визначення його теми та мети.

Слід зауважити, що вибір учителем теми навчального проекту, як правило, залежить від можливостей та здібностей учнів, а також від власних професійних інтересів самого педагога.

Обравши тему, слід сформулювати назву конкретного проекту. Вона повинна бути чіткою та зрозумілою для дітей, викликати у них зацікавлення.

Ще на початковому етапі роботи над проектом учителю слід враховувати певні обставини. Зокрема, обираючи тему, необхідно орієнтуватися на те чи дійсно запропонований проект викличе у школярів зацікавлення, чи зможуть вони успішно його реалізувати, і, найголовніше, чи матиме цей проект практичний, соціально значущий результат.

На цьому етапі роботи над проектом слід також визначити основну проблему та завдання дослідження. Чітко сформулювавши мету проекту, вчителю необхідно оцінити, наскільки це дослідження буде актуальним для учнів, чи стимулюватиме їх до пізнання нового, спонукатиме до активізації їхнього творчого потенціалу.

Наступний етап – планування проекту, на якому організовується спільна (або ж індивідуальна) діяльність школярів. Учасники утворюють робочі групи, обирають напрямок, за яким працюватимуть, визначаються із формою представлення результатів.

Цей етап роботи над проектом є, на нашу думку, надзвичайно важливим, адже учням доводиться самостійно підходити до вирішення проблеми, організувати свою роботу за власним баченням, втілювати свої творчі задуми. Отже, на етапі планування ініціатива переходить від учителя до учнів.

Для того, щоби заохотити дітей до більш злагодженої, дружньої роботи над проектом, учитель може запропонувати учням придумати девіз команди, наголосити на тому, що, працюючи у групі, слід враховувати думку кожного учасника, радитись із товаришами та приймати спільне рішення.

На цьому ж етапі учасники проекту визначають, у якій саме формі він буде реалізований, що безпосередньо залежить від теми дослідження та характеру діяльності учасників групи.

До прикладу, це може бути плакат, газета, ескіз, малюнок, веб-сайт, відеосюжет тощо. Школярі також самостійно вирішують, як саме презентуватимуть свій проект – у формі вистави, конкурсу, фотогалереї, уроку, свята, прес-конференції, ділової гри.

Третій етап роботи над проектом – це його безпосередня реалізація. Учасники дослідження визначають ймовірні джерела інформації, самостійно збирають необхідні матеріали та виконують поставлені перед ними завдання.

Під час цього етапу, учитель займає позицію консультанта, а, при потребі, – координатора, який спрямовує пошукову діяльність школярів у потрібне русло.

На завершальному етапі відбувається публічна презентація результатів проекту та його оцінювання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, під час презентації проекту учні представляють результати своєї роботи, описують методи та прийоми, за допомогою яких було отримано інформацію, розповідають про проблеми, що виникли під час виконання проекту, демонструють набуті знання, вміння, творчий потенціал. Це, у свою чергу, розвиває пізнавальні здібності (планування проектної діяльності, пошук шляхів вирішення проблеми, вибір оптимальних способів і засобів діяльності, аналіз і синтез інформації); креативне мислення (на всіх стадіях роботи над проектом); дивергентне мислення (учень має представити якнайбільше ідей щодо вирішення проблеми в межах теми проекту); активність і самостійність (опис індивідуальної частини проекту, планування, дослідження, оцінювання, самостійний вибір форми представлення результату діяльності); критичне мислення (на всіх етапах проектної діяльності). Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо аналіз психолого-педагогічних аспектів проектної діяльності, який передбачає природну потребу школярів у отриманні нового досвіду, врахування емоційного стану кожного учня, який працює над проектом.

Список використаних джерел

1. Взаємодія учня і вчителя у площині проектної діяльності // Школа. – 2006. – №5. – С. 32–40.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Мелашенко К. Технологія проектного навчання // Завуч. – 2006. – №13. – С. 12–14.
4. Метод проектів у початковій школі / Упоряд. : О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шк.світ, 2007. – 128 с.
5. Основи проектної діяльності учасників навчально-виховного процесу: Інформаційно-методичні матеріали / Упорядники М. Барна, О. Волощенко, О. Даниленко – Львів : ЛОШПО, 2007. – 32 с.

References

1. Vzayemodiya uchnya i vchytelya u ploshchyni proektnoyi diyal'nosti // Shkola (2006) [Interaction of teachers and pupils on the scale of project work]. Kyiv, (pp. 32–40). [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U. (1997) Ukrayins'kyu pedahohichnyy slovnyk. [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, Lybid' Publ. [in Ukrainian].
3. Melashenko K. (2006) Tekhnolohiya proektnoho navchannya // Zavuch. [Technology of project study]. Kyiv, pp. 12–14. [in Ukrainian].
4. Metod projektiv u pochatkoviy shkoli (2007) / Uporyad.: O. Onopriyenko, O. Kondratyuk [Project method at primery school]. Kyiv, Shkilnyi Svit. [in Ukrainian].
5. Osnovy proektnoyi diyal'nosti uchasnykiv navchal'no-vykhovnoho protsesu: Informatsiyno-metodychni materialy (2007) / Uporidnyky M. Barna, O. Voloshchenko,

O. Danylenko [Basics of project work of participants of studying and educational process] L'viv, LOShPO.

Moskalenko O.I., Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor of Foreign Languages' Department, Kirovohrad Flight Academy of National Aviation University

Sheremet P.M., Deputy director for Studies, Kirovohrad regional educational complex Gymnasium-boarding School of Art

Pukhalska G.A., Candidate of Pedagogical Sciences, Head of Post-Graduate Department, Assistant Professor of Department of Professional Pedagogics and Social Humanities, Kirovohrad Flight Academy of National Aviation University

Method of projects as modern pedagogical technology: definitions and basic functions.

Abstract

In the article it was considered project activity in pedagogics, definition and basic functions of project method. Author has conducted a retrospective analysis of the project method and its practical introduction in pedagogics. Teachers' interest in this method was predefined by inducing interest of schoolchildren to surrounding life, education of independence and initiativeness.

It was underlined that the project method is considered as effective means of developing creative skills, preparation of pupils to professional activity. It was pointed out that concept "project method" is interpreted by scientists in different ways: as a complex method of study, as pedagogical technology, as the particular practical teacher's tools, which is used to form a certain system of skills and knowledge of schoolchildren.

It was focused in the article that project method as a part of a pedagogical system performs basic functions, namely: didactical, cognitive, educative, socializing and developing. For a long period of time project method was not widely used as the process of studies was interpreted exceptionally as a method of knowledge transmission. And only from the middle of the 90s this method has gained the attention of Ukrainian teachers and become the object of scientific research.

It was analyzed the classification of projects, namely: research, searching, creative, role-play, applied, informative, playing and acquainting-oriented projects.

It was characterized the stages of carrying out of a project. These stages include: preparation of project, choosing of topic of educational project by the teacher, choosing the name of the project, defining the aim of the project, its realization (the process of making of an educational product), public presentation of project results, assessment of the pupils' work.

The author concludes that during presentation of project students represent the job results, describe the applied methods by means of the received information, tell about problems that they face during project implementation, demonstrate the acquired knowledge, skills and creative potential.

Key words: project, teaching method, educational process, motivation, student, presentation.

Стаття надійшла до редакції: 15.08.2017 р.